

HC 7A, 06-01-2020, Algemene begrippen grondrechten

Grondrechten

Grondrechten zijn **fundamentele rechtsnormen** die de strekking hebben **het individu persoonlijke vrijheid en een menswaardig bestaan** te verzekeren en die de handelingsvrijheid van **met name de overheid** beperken.

Fundamentele rechtsnormen kun je herkennen doordat deze rechtsnormen in de Grondwet zijn opgenomen. De rechtsnormen verzekeren dus het individu persoonlijke vrijheid en een menswaardig bestaan.

De overheid is degene die van alles over een burger mag beslissen. De vrijheid van de burger dient dan te beschermd te worden om de vrijheden van de burger te kunnen garanderen.

Een voorbeeld hiervan is het volgende: Boeren willen de distributiecentrums gaan bezetten. Is bij deze situatie sprake van een demonstratie? Als in deze situatie de mening van de boeren voorop staat is er sprake van een demonstratie. Gaat het meer om het bezetten van de distributiecentrums dan gaat het meer over een reikwijdte vraag. Hier wordt later dieper op ingegaan.

Theoretische achtergrond

Waarom hebben wij grondrechten? Als je terug gaat naar de Middeleeuwen zie je dat het individu niet belangrijk was. Het overheidsgezag vloeide voort uit de bijbel. Burgers diende het overheidsgezag te gehoorzamen, omdat het in de bijbel stond.

Op een gegeven moment gaven mensen aan dat wanneer je niet meer in de bijbel gelooft je ook niet meer daaraan gebonden bent. Het **individu** begon werd daardoor steeds belangrijker.

Hobbes geeft aan dat burgers het overheidsgezag dienen te aanvaarden. De reden hiervoor zijn dat de burgers hier **zelf voor gekozen** hebben en de burgers krijgen **bescherming in ruil voor gehoorzaamheid**. Burgers aanvaarden het overheidsgezag, omdat ze beschermd worden door de overheid. Een andere vernieuwing is dat burgers zelf mogen weten wat ze denken, maar ze dienen wel hun mond te houden. Dit wordt ook wel gewetensvrijheid genoemd.

Locke

Locke schrijft dat de **staat er is voor de mens**. Hij geeft aan dat de staat er is om de rechten van de mens te garanderen. Locke geeft aan dat je een vorst kan vervangen als de overheid stelselmatig de grondrechten schendt. Dat de overheid er voor de mens is, heeft volgens Locke twee consequenties: **Limited government en life, liberty and estate**. **Limited government** betekent dat de overheid niet over sommige rechten gaat. De staat is er om **life, liberty and state** te waarborgen. Met andere woorden de staat is er om de **fundamentele rechten** van de burgers te garanderen. Als de staat dat niet doet dan is er geen sprake van legitieme macht.

De kern hiervan is dat burgers grondrechten dienen te hebben om fatsoenlijk te kunnen leven. De historische achtergrond van het positieve recht is als volgt:

- 1215 Magna Carta
- 1679 Habeas Corpus Act
- 1776 Declaration of Independence
- 1789 Declaration des Droits de l'Homme et du Citoyen
- 1798 Staatsregeling Bataafse Volk
- 1948 Universal Declaration of Human Rights

In het positieve recht zie je steeds een reactie op het voorgaande. In Magna Carta werd opgenomen dat men niet onrechtmatig mocht worden opgesloten. Dit was de eerste keer dat werd opgeschreven dat de overheid iets niet mag. De grootste veranderingen vinden plaats bij de Declaration of Independence en Declaration des Droits de l'Homme et du Citoyen. In de Declaration of Independence werd aangegeven dat mensen gelijk geschapen zijn.

Grondrechten in de grondwet

- 1814: vrijheid van godsdienst, bescherming tegen onrechtmatige gevangenneming.
- 1815: petitierecht, eigendomsrecht, onschendbaarheid woning en vrijheid van drukpers.
- 1848: vergadering en vereniging, briefgeheim, vrijheid van onderwijs.
- 1917: gelijkschakeling openbaar en bijzonder onderwijs, mannenkiesrecht.
- 1922: vrouwenkiesrecht
- 1983 grote herziening, eerbiediging persoonlijke levenssfeer, lichamelijke integriteit, levensovertuiging, betoging, sociale grondrechten.

Typen grondrechten

Klassieke grondrechten zijn ook wel **vrijheidsrechten/onthoudingsrechten**. Een voorbeeld hiervan is vrijheid van godsdienst en vrijheid van meningsuiting. Een burger heeft pas iets aan een klassiek grondrecht als de burger een fatsoenlijk leven kan lijden. Een burger heeft een stabiele situatie nodig om zich als mens te kunnen functioneren. Hierbij moet je denken aan werk, studie, eten en een onderkomen.

De sociale grondrechten zijn de **inspanningsrechten**. De overheid heeft bijvoorbeeld de verplichting om voor goed onderwijs te zorgen of om aan werkgelegenheid of huisvesting te werken. Sociale grondrechten zijn traditioneel en die kun je niet afdwingen bij de rechter. Bij sociale grondrechten dient de overheid iets te doen.

Bronnen van grondrechten

Er zijn veel bronnen waarin grondrechten staan opgenomen. Hieronder zie je de bronnen waarin de grondrechten staan opgenomen.

- Grondwet
- Verdragen
  - EVRM
    - Raad van Europa (niet EU!)
      - Turkije en Rusland zijn lid van deze raad.
- IVBPR (klassieke grondrechten)
- IVESCR (sociale grondrechten)
- Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie

Verdragen

Handvest van de grondrechten van de Europese Unie

Art. 51: *De bepalingen van dit handvest zijn gericht tot de instellingen, organen en instanties van de Unie met inachtneming van het subsidiariteitsbeginsel, alsmede, uitsluitend wanneer zij het recht van de Unie ten uitvoer brengen, tot de lidstaten.*

De grondrechten binden de unie instellingen met elkaar en ze binden de lidstaten voor zover ze werken aan het uitwerken van het unierecht.

Art. 52 lid 3: *voor zover dit Handvest rechten bevat die corresponderen met rechten welke zijn gegarandeerd door het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, zijn de inhoud en reikwijdte ervan dezelfde als die welke er door genoemd verdrag aan worden toegekend. Deze bepaling verhindert niet dat het recht van de Unie en ruimere bescherming biedt.*

Alle lidstaten van de Europese Unie zijn lid bij het EVRM. Deze bepaling is erop gericht dat de lidstaat gedwongen wordt om het recht naar het EVRM of naar de Europese Unie toe te passen.

Art. 53 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie. Deze bepaling biedt mensen rechten. Het dient als extra bescherming om bescherming van de rechten voor de mensen te garanderen.

Toezichtmechanismen van verdragen

Hoe worden deze rechten nageleefd?

- Rapportageverplichtingen
Elke staat heeft ieder jaar de verplichting om een rapportage op te stellen, waarin staat aangegeven hoe men de rechten heeft gegarandeerd.
- Statenklachtrecht
Dit betekent dat een staat klaagt bij een rechter over een andere staat die de mensenrechten niet naleeft. Dit gebeurt heel weinig en dat komt voornamelijk doordat men vindt dat je op een andere manier kenbaar kan maken dat een andere staat de mensenrechten niet goed naleeft.
- Individueel klachtenrecht
Aanbevelingen van het comité
Of
Bindende uitspraken
- Inwinnen van advies

Het EVRM

EVRM is ontzettend invloedrijk. Invloed van hen is ontzettend uitgebreid. Je kunt steeds meer concrete rechten afdwingen en ook advocaten ontdekken steeds meer het EVRM. De meeste klachten die worden ingediend worden echter ongegrond verklaard.

Positieve verplichtingen

Verplichting van de staat om op te treden om de grondrechten te garanderen. Een voorbeeld: demonstratie door de boeren. Boeren protesteren en maken gebruik van de openbare wegen. De overheid moet de demonstratie in goede banen leiden. Ook bij klassieke grondrechten dient de overheid actief op te treden.

Committee on economic, Social and Cultural Rights bestaat uit:

- Duty to respect (negatief)
Dit is de verplichting van de overheid om de klassieke grondrechten na te leven.
- Duty to protect (positief)
Is de positieve verplichting om iets te doen. Bijvoorbeeld in het kader van beschermen van een democratie.
- Duty to fulfil
De staat dient dingen te regelen zodat je iets aan je grondrechten hebt.

Het verschil tussen de negatieve en positieve verplichtingen is als volgt: negatieve verplichtingen betekenen dat de overheid iets niet moet doen en positieve verplichtingen betekenen dat de overheid iets wel moet doen. Voorbeeld, woongenot. De overheid moet er iets aan doen zodat je woongenot niet wordt geschonden.

Interpretatietechnieken

Het conventionele leerstuk van het EHRM is de interpretatietechnieken. Er zijn twee verschillende interpretatietechnieken namelijk, teleologische interpretatie en evolutieve interpretatie. Teleologische interpretatie is de waarde van een democratische samenleving. Men kan denken aan pluralism, tolerance en boradmindedness. Evolutieve interpretatie heeft als uitgangspunt 'living instrument'. Living instrument doctrine betekent eigenlijk dat het recht groeit met de omstandigheden van de tijd. Voor een verdrag betekent dit dat het mee groeit met de tijd.

Common ground-methode betekent het volgende: als de lidstaten het eens zijn geworden over een bepaald standpunt dan lezen we dat in het verdrag.

Inroepbaarheid

Kan men een beroep doen op de grondrechten en wie kan hierop beroepen?

Over schending van de grondrechten die in de Grondwet staan kun je door de wetgever niet klagen (art. 120 GW). Bij de nationale rechter kun je klagen over het internationale recht. Je kunt als burger bij de Grenstractaat Aken terecht. In principe werkt het internationale recht door naar de Nederlandse rechtsorde.

In art. 93 GW is een uitzondering opgenomen. De bepalingen dienen een ieder verbindend te zijn en moeten wel bekend zijn om te kunnen werken.

Wanneer een ieder verbindende bepaling botst met het nationaal recht dan gaat het internationaal recht voor, art. 94 GW.

HC 7A, 08-01-2020, De vrijheid van godsdienst, gelijkheid en non-discriminatie en de algemene wet gelijke behandeling

Beperkingen op grondrechten

Welke beperkingen aan het genot van de grondrechten mag de overheid wanneer stellen? Bij het beperken van grondrechten kijk je als eerste naar de reikwijdte. Daarna dient er te worden gekeken welke beperkingen er zijn. De grondwet redeneert formeel en de EVRM redeneert materieel.

Systematiek Grondwet

Een voorbeeld van een **competentievoorschrift** is art. 8 Gw: *het recht tot vereniging wordt erkend. Bij wet kan dit recht worden beperkt in belang van de openbare orde.*

Het vetgedrukte betekent eigenlijk dat alleen de wetgever alleen de wet kan beperken. Dit betekent dat de gemeente of de provincie de wet niet kan beperken. De wetgever heeft alleen de **competentiebevoegdheid**.

Aan de hand van de **doelcriteria** wordt bepaald wat de wetgever mag beperken. De regels die de wetgever stelt, dienen te maken te hebben met de openbare orde. Dit betekent dat wanneer het een economisch doel betreft, de wetgever geen verdere regels aan mag stellen.

Bij procedurevoorschriften regelt de grondwet zelf een deel van de procedure. Huisrecht (art. 12 lid 2 Gw) is hier een voorbeeld van. Het is belangrijk dat het huis van de burger wordt beschermd en dat niet zomaar iemand het huis van een ander persoon binnen kan treden. In dit geval kan de wetgever de procedure niet veranderen.

Bijzondere beperkingen

Het systeem wat wij in Nederland hebben wordt ook wel de leer van bijzondere beperkingen genoemd. Een bijzondere beperking is een beperking met het oogmerk om de grondrechten uit de Grondwet te beperken.

Uit de inhoud van de wettekst, considerans, strekking van de wet of de parlementaire geschiedenis kun je leiden of er sprake is van beperkingen.

Beperkingssystematiek van EVRM

Om te beoordelen of een beperking op EVRM-grondrecht is toegestaan dient men een paar stappen te doorlopen.

1. Het dient bij de wet te zijn voorzien
  - Het moet toegankelijk en voorzienbaar zijn
2. Sprake van een legitiem doel
3. Het dient noodzakelijk te zijn in een democratische samenleving
  - a. Geschiktheid
  - b. Subsidiariteit
  - c. Proportionaliteit
  - d. Margin of appreciation

Dit betekent dat je moet uitleggen dat deze beperking noodzakelijk is.

Samenloop van grondrechten

Van samenloop van grondrechten spreek je op het moment dat meerdere grondrechten van toepassing zijn. Voorbeeld, de vrijheid van godsdienst staat in de Grondwet, maar ook in het EVRM. Dit betekent dat het tegelijk van toepassing kan zijn.

De vrijheid van godsdienst loopt vaak samen met de vrijheid van gelijkheid. Dat betekent dat beide grondrechten toegepast dienen te worden.

Vrijheid van godsdienst

Vroeger was de staat afhankelijker van de kerk dan nu. Vroeger was de vrijheid van godsdienst een raar idee, omdat er maar één geloof namelijk het katholicisme. Aan welke eisen dien je te voldoen om te beoordelen dat er sprake is van een godsdienst? Europees hof van de rechten van de mens heeft hierover een uitspraak gedaan (Eweida e.a.t. Verenigd Koninkrijk). Deze uitspraak wordt gevolgd in de uitspraak van het vliegende spaghetti monster.